

10

ΚΑΛΕΣ ΠΡΚΑΤΙΚΕΣ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

ΔΥΣΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

ΣΤΗΝ ΤΑΞΗ

ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

ΣΟΦΙΑ Κ. ΜΠΑΔΗΛΑ

ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ ΕΑΕ, Μ.Α.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΗΣ ΤΕΑΕΣΣ, ΑΒΑ

ΚΕΔΑΣΥ ΒΟΙΩΤΙΑΣ

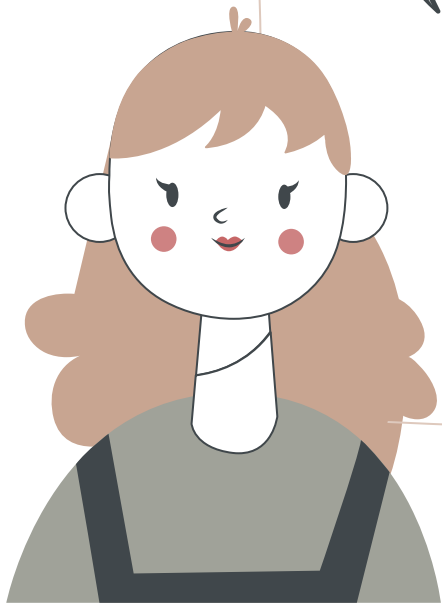

ΟΙ

ΜΗΠΩΣ ΑΠΟΤΕΛΕΙΣ

ΜΕΡΟΣ ΤΟΥ

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ;

Η απάντηση είναι: *πιθανότατα.*

Η συμπεριφορά μας επηρεάζεται άμεσα από το περιβάλλον μέσα στο οποίο εκδηλώνεται.

Η τάξη, ως χώρος, λειτουργεί σε συνάρτηση με τον εκπαιδευτικό και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο και πολύ συχνά πυροδοτεί την εκδήλωση ανεπιθύμητων συμπεριφορών.

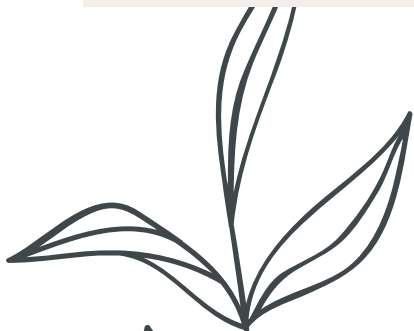
Συχνά, εμείς οι ίδιοι δημιουργούμε τις συνθήκες για να εκδηλωθούν ανεπιθύμητες συμπεριφορές. Με το να μην δίνουμε προσοχή στο πώς εισέρχεται ο μαθητής στην τάξη, με το να μην έχουμε σταθερό πρόγραμμα δραστηριοτήτων για τους μαθητές μας, με το να μην διευκολύνουμε την πρόσβασή τους στα υλικά, με τον τρόπο που δίνουμε οδηγίες για την επίλυση ασκήσεων, με τον τρόπο που τους δίνουμε ανατροφοδότηση, με τη στάση μας, με τον τρόπο που δρούμε και αντιδρούμε.

Ο ρόλος σου είναι ακριβώς πριν και ακριβώς μετά από κάθε συμπεριφορά του μαθητή.

Πώς επικοινωνείς τις προσδοκίες σου στον μαθητή (δηλαδή, τι περιμένεις να κάνει) και πώς αντιδράς όταν δεν το κάνει.

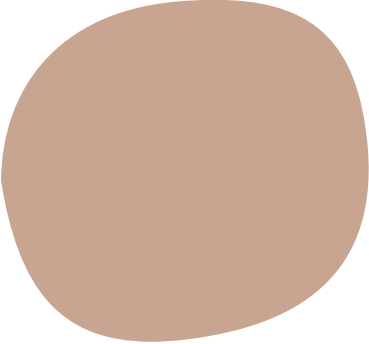
Ακριβώς εκεί ξεκινά κάθε μικρή ή μεγάλη παρέμβαση.

Ένα φύλλο καταγραφής παρατήρησης συμπεριφοράς στοχεύει στο να παρατηρήσεις συγκεκριμένες συμπεριφορές. Κάθε φύλλο παρατήρησης πρέπει να αφορά μόνο μία συμπεριφορά.

Αρχικά, καταγράφεις τις προσδοκίες που έχεις από τον μαθητή. Δηλαδή, τι περιμένεις από αυτόν με βάση το πρόγραμμα, τα υλικά και τις οδηγίες που του έχεις δώσει.

Στη συνέχεια, καταγράφεις τι κάνει στην πραγματικότητα ο μαθητής. Όταν έχεις συλλέξει αυτά τα δεδομένα, μπορείς να καταρτίσεις ένα πρόγραμμα παρέμβασης.

Κάπου εκεί, μπορεί να διαπιστώσεις αν η άρνησή του να κάνει την άσκηση οφείλεται στη δυσκολία του να κατανοήσει τι του ζητείται. Εκεί μπορείς να αναστοχαστείς τι μπορείς να βελτιώσεις.

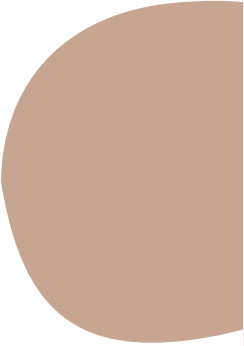
Μήπως δεν ξέρει πώς να ξεκινήσει;

Μήπως οι προφορικές οδηγίες δε βοηθούν;

Μήπως χρησιμοποιείς λέξεις που δε γνωρίζει;

Μήπως χρειάζεται να οπτικοποιήσεις σε βήματα τις οδηγίες ή να απλοποιήσεις την άσκηση;

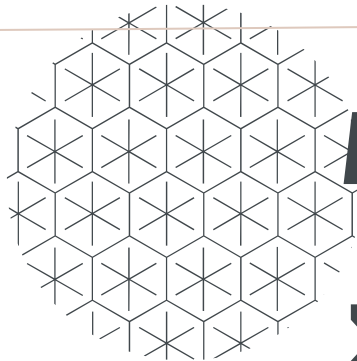

Μπορεί να ακούγεται απλό, αλλά για πολλούς μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες ή μαθησιακές δυσκολίες, αυτό αποτελεί ένα σημαντικό εμπόδιο που συχνά παραβλέπουμε ότι υπάρχει. Ίσως ο μαθητής να αδυνατεί να φέρει εις πέρας αυτό που ζητάς.

Και χρειάζεται να διαπιστώσεις τι κάνει ο μαθητής εκείνη τη στιγμή. Απλά σε κοιτάζει περιμένοντας βοήθεια; Αδιαφορεί; Γκρινιάζει; Φεύγει; Ζητάει βοήθεια ή επεξηγήσεις; Κι εσύ, πώς αντιδράς σε κάθε ενδεχόμενη συμπεριφορά του μαθητή;

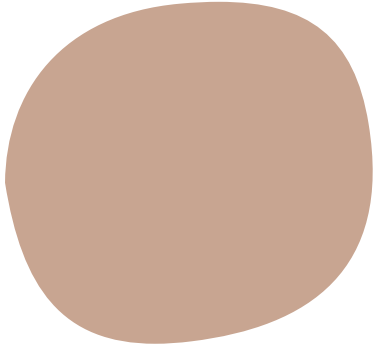
02

ΜΗΝ ΠΕΦΤΕΙΣ

ΣΤΗΝ ΠΑΓΙΔΑ

Πολύ συχνά, όταν ένα παιδί είναι εκνευρισμένο ή έχει έκρηξη θυμού, βλέπουμε να μαζεύονται ενήλικες γύρω του οι οποίοι προσπαθούν να το ηρεμήσουν «τάζοντάς» του, μάλιστα, πράγματα που του αρέσουν.

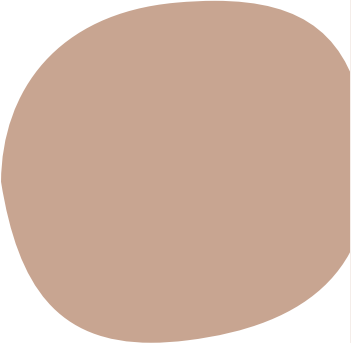
Όταν συμβαίνει αυτό...

...ποιος εποπτεύει τους υπόλοιπους μαθητές όταν το ενδιαφέρον όλων είναι στραμμένο στον έναν;

...μήπως αυτή η αντίδρασή μας χειροτερεύει την κατάσταση και δημιουργεί ακόμα μεγαλύτερη ένταση στο παιδί;

... ή μήπως, στην πραγματικότητα, ενισχύει τη συμπεριφορά του παιδιού το οποίο κατορθώνει να βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος και της φροντίδας των ενηλίκων που προστρέχουν να το βοηθήσουν;

**Η παγίδα είναι ακριβώς αυτή:
το να δείχνουν όλοι υπερβολικό ενδιαφέρον.**

Αυτή μας η αντίδραση πολλές φορές λειτουργεί σαν μπούμερανγκ και αντί να αποκλιμακώνει την ένταση και να εξαλείφει τη συμπεριφορά που οδήγησε το παιδί εκεί, λειτουργεί αντίθετα, ενισχύοντάς την και κάνοντας την περισσότερο ανθεκτική την επόμενη φορά.

03

ΑΠΟΦΥΓΕ

ΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Όλοι έχουμε κάνει το σφάλμα να εμπλακούμε σε παιχνίδια εξουσίας με μαθητές μας. Δυστυχώς όμως, στα παιχνίδια εξουσίας ο εκπαιδευτικός είναι ο μεγάλος χαμένος. Ακόμα και αν στο τέλος μιας τέτοιας διαδικασίας, νιώθεις ότι επιβλήθηκες στον μαθητή σου και αυτός συμμορφώθηκε, η αλήθεια είναι ότι πάλι χαμένος είσαι εσύ.

Γιατί;

Επειδή κανείς δε βγαίνει από το παιχνίδι αυτό έχοντας χτίσει μια καλύτερη σχέση με τον άλλο, έχοντας εμπιστευθεί περισσότερο τον άλλο, έχοντας μοιραστεί προβληματισμούς και έχοντας επενδύσει χρόνο στο να κατανοήσει και να συναισθανθεί τον άλλο.

Προκειμένου να αποφύγεις αυτή τη διαδικασία μπορείς:

- 1. Να εμπνεύσεις στο μαθητή εμπιστοσύνη στον εαυτό του.**
- 2. Να χρησιμοποιείς σαφή και θετική γλώσσα.**

1

Αν δυσκολεύεται με τους φίλους ή με τα μαθήματα, πρέπει να του αλλάξεις τον τρόπο που σκέφτεται για το σχολείο και για τις επιδόσεις του. Κάθε μαθητής έρχεται στο σχολείο κουβαλώντας τις δικές του αποσκευές και μπορεί για χρόνια να έχει νιώσει τη ματαιώση, να του έχουν πει άπειρες φορές ότι δεν προσπαθεί, ότι δεν είναι καλό παιδί ή ότι δεν είναι αρκετά έξυπνος. Ίσως όλα αυτά να τα έχει ακούσει και να τα έχει νιώσει τόσες πολλές φορές που πλέον τα έχει ενστερνιστεί.

Εσύ όμως, θα αλλάξεις αυτό το σκεπτικό. Θα τονίσεις όποια θετικά στοιχεία έχει στον χαρακτήρα του, θα του πεις ότι πιστεύεις πως μπορεί να τα καταφέρει, ότι εσύ θα τον βοηθήσεις και θα οργανώσεις έτσι το μάθημα και τις δραστηριότητες ώστε να νιώθει συνεχώς ότι τα καταφέρνει.

Δίνοντας στην αρχή πολύ εύκολες εργασίες και σταδιακά αυξάνοντας τη δυσκολία των ασκήσεων και τις απαιτήσεις σου, τονίζοντας κάθε φορά στην τάξη σε όλους τους μαθητές ότι οι δυσκολίες ξεπερνιούνται με επιμονή και μεθοδική δουλειά, ενέπνευσε σε όλους αυτήν την φιλοσοφία στην τάξη.

2

Η γλώσσα και το ύφος που χρησιμοποιείς κάνει τεράστια διαφορά. Η σαφής γλώσσα είναι σημαντική για να κατανοούν οι μαθητές τι τους ζητείται.

Όταν λες στον μαθητή «μην τρέχεις», περιμένεις από τον μαθητή να καταλάβει ότι πρέπει να περπατάει αντί να τρέχει.

Όμως, πάρα πολλοί μαθητές δυσκολεύονται όταν πρέπει να αντιληφθούν υπονοούμενα και διφορούμενες εκφράσεις. Είναι προτιμότερο, λοιπόν, να πεις «περπάτα».

Πρέπει να τονιστεί ότι οι μαθητές με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες αντιμετωπίζουν δυσκολία στις μεταβάσεις.

Όταν λοιπόν επισημαίνεις στον μαθητή ότι αργεί ή ότι πρέπει να τελειώσει την άσκηση γιατί δε θα προλάβει να ακούσει στο τέλος το αγαπημένο του τραγούδι στο τάμπλετ, δεν τον βοηθάς να προχωρήσει παρακάτω και επιπλέον δημιουργείς κλίμα άγχους.

Αντ' αυτού, αναστοχάσου πώς θα μπορούσε να βοηθηθεί;

Μήπως θα ήταν προτιμότερο να επαναλάβεις τις οδηγίες;

Μήπως αδυνατεί να ολοκληρώσει την εργασία γιατί είναι δύσκολή;

Μήπως κάτι στο περιβάλλον τον ενοχλεί;

Αντί να πεις «*Τέλειωσε την άσκηση γιατί δε θα προλάβεις να καθίσεις στον υπολογιστή*», πες «*θα σε βοηθήσω να τελειώσεις την άσκηση ώστε να προλάβεις να καθίσεις στον υπολογιστή*».

Αντιλαμβάνεσαι τη διαφορά;

Μερικά παραδείγματα θετικής γλώσσας :

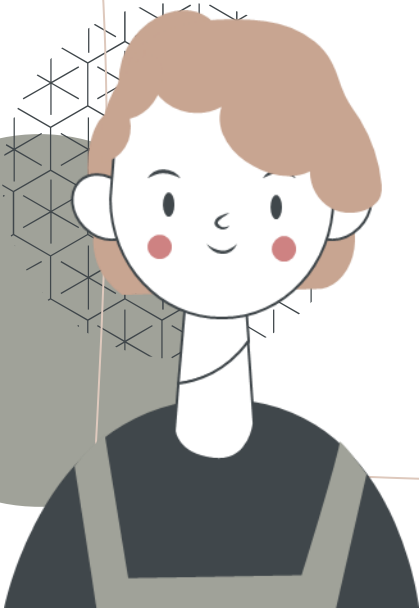
ΠΕΣ ΑΥΤΟ	ΟΧΙ ΑΥΤΟ
ΒΛΕΠΩ ΟΤΙ ΕΙΣΑΙ ΑΝΑΣΤΑΤΩΜΕΝΟΣ	ΜΗ ΘΥΜΩΝΕΙΣ
ΧΡΕΙΑΖΕΣΑΙ ΒΟΗΘΕΙΑ;	ΣΥΝΕΧΙΣΕ
ΕΛΑ ΝΑ ΠΑΡΟΥΜΕ ΜΙΑ ΑΝΑΣΑ ΓΙΑ ΝΑ ΗΡΕΜΗΣΟΥΜΕ	ΗΡΕΜΗΣΕ
ΤΙ ΧΡΕΙΑΖΕΣΑΙ;	ΗΡΕΜΗΣΕ
ΕΧΕΙΣ ΔΥΟ ΕΠΙΛΟΓΕΣ. ΤΙ ΣΟΥ ΑΡΕΣΕΙ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟ ΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΣΗΜΕΡΑ;	ΘΑ ΣΟΥ ΠΩ ΤΙ ΘΑ ΚΑΝΟΥΜΕ ΣΗΜΕΡΑ
ΔΕ ΜΟΥ ΑΡΕΣΕ ΑΥΤΟ ΠΟΥ ΕΚΑΝΕΣ	ΜΗΝ ΤΟ ΞΑΝΑΚΑΝΕΙΣ ΑΥΤΟ

04

ΑΠΟΚΡΙΣΗ

VS

ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ

Όταν εκδηλώνεται μια ανεπιθύμητη συμπεριφορά επεμβαίνουμε κατευθείαν για να την καταστείλουμε.

Εκείνη τη στιγμή αντιδρούμε, δεν αποκρινόμαστε στη συμπεριφορά.

Η αντίδραση έρχεται φορτισμένη με όλα τα συναισθήματα της στιγμής. Ο δάσκαλος βλέπει ένα παιδί να τρέχει στο διάδρομο και αμέσως φωνάζει «μην τρέχεις!». Αυτή είναι μια αντίδραση στο γεγονός ότι δεν του αρέσει να βλέπει τον μαθητή να τρέχει είτε επειδή ανησυχεί μην πέσει είτε επειδή δεν του αρέσει να συμπεριφορά να τρέχουν εδώ κι εκεί οι μαθητές.

Η απόκριση σε μια συμπεριφορά είναι κάτι διαφορετικό. Αποσκοπεί κάπου και είναι προμελετημένη. Εξετάζει τις συνθήκες που οδηγούν στη συμπεριφορά, τη λειτουργικότητά της, το ιστορικό ενίσχυσης του μαθητή και τις συνέπειες της δράσης μας. Και απαιτεί μια κάποια αυτοσυγκράτηση προτού δράσουμε, προκειμένου να επεξεργαστεί ο εγκέφαλός μας αυτές τις πληροφορίες. Πρόκειται περισσότερο για μια συνήθεια που αποκτούμε με εξάσκηση παρά για μια ενστικτώδη συμπεριφορά, όπως η αντίδραση.

Αποκρίνομαι ήρεμα σε μια συμπεριφορά δε σημαίνει ότι δεν υπάρχουν συνέπειες γι' αυτήν. Σημαίνει ότι αποφεύγω να αντιδράσω φορτισμένα και να κλιμακώσω την ένταση που ήδη έχει δημιουργηθεί. Πολλές φορές, αντιδρούμε πολύ πιο έντονα απ' όσο θα έπρεπε και αυτό μπορεί να οδηγήσει σε κλιμάκωση μιας συμπεριφοράς του μαθητή.

Το να συνεχίζεις να φωνάζεις τρέχοντας πίσω από τον μαθητή «*Σου είπα να σταματήσεις! Δε με ακούς; Είπα σταμάτα!*», όταν δεν υπάρχει σοβαρός κίνδυνος, είναι μια υπερβολική αντίδραση.

Μαθητές που επιδεικνύουν δυσλειτουργική συμπεριφορά, είναι παιδιά που πιθανώς έχουν μεγαλώσει μέσα στην τιμωρία και τις φωνές. Με το να έχουμε παρόμοια αντίδραση με αυτή που έχει ήδη καταγραφεί στο ιστορικό τους, ενισχύουμε ακόμη περισσότερο τις αρνητικές συμπεριφορές, αλλά και την αρνητική ιδέα που έχουν ήδη σχηματίζει για τον εαυτό τους.

Ο σκοπός μας είναι να εξαλείψουμε τη συμπεριφορά και αυτό είναι πιο πιθανό να συμβεί όταν είμαστε ψύχραιμοι και δρούμε στοχευμένα.

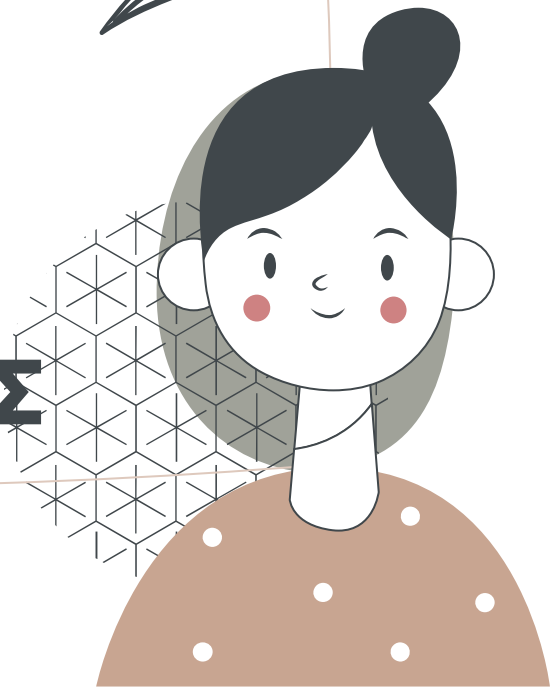
Μια λύση για αυτή την περίπτωση θα ήταν οι εκπαιδευτικοί στην αρχή της σχολικής χρονιάς να συζητήσουν και να συμφωνήσουν σχετικά με το πώς πρέπει να δρούμε όταν εντοπίζουμε συγκεκριμένες συμπεριφορές. Και όταν ένας εκπαιδευτικός «ξεφεύγει», ένας άλλος να έχει το ελεύθερο να παρέμβει διακριτικά για να βοηθήσει στην αποκλιμάκωση της έντασης. Μπορεί να πει «συνάδελφε, κάνε δυο λεπτά διάλειμμα» ή «πιες λίγο νερό και θα μείνω εγώ εδώ στη θέση σου». Αυτή η παρέμβαση δε θα πρέπει να εκλαμβάνεται ως προσβολή, αλλά ως βοήθεια και ως ένδειξη ότι ο εκπαιδευτικός πράγματι πρέπει να κάνει ένα βήμα πίσω. Είναι προτιμότερο ένας εκπαιδευτικός να αφήσει δύο λεπτά σε έναν συνάδελφο τη θέση του στη εφημερία, παρά να έχουμε μια σύγκρουση με έναν μαθητή που ποιος ξέρει που θα οδηγήσει.

05

ΑΛΛΟ ΤΙΜΩΡΙΑ

&

ΑΛΛΟ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ

Συχνά μιλάμε στα παιδιά για τις συνέπειες των πράξεων τους και τις ταυτίζουμε με την τιμωρία.

Στην πραγματικότητα, οι συνέπειες μια συμπεριφοράς μπορεί να είναι θετικές ή αρνητικές. Να επιβραβεύουν ή να τιμωρούν.

Γιατί, όμως, επιλέγουμε την τιμωρία;

→ Την επιλέγουμε επειδή είναι άμεση και αποτελεσματική.

Όμως... είναι μια μέθοδος που πληγώνει σωματικά και ψυχικά. Ο άνθρωπος εκ φύσεως αποφεύγει κάθε τι που του προκαλεί πόνο ή δυσάρεστα συναισθήματα. Άρα, αυτό που καταφέρνουμε είναι να απομακρύνουμε τον μαθητή από κοντά μας και από το σχολείο.

ΜΕ ΤΟ ΝΑ ΦΩΝΑΖΟΥΜΕ ΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
ΓΙΑ ΝΑ ΥΠΑΚΟΥΣΟΥΝ, ΕΙΝΑΙ ΣΑ ΝΑ
ΠΡΟΣΠΑΘΟΥΜΕ ΝΑ ΕΛΕΓΞΟΥΜΕ ΤΗΝ
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟΥ ΜΑΣ
ΠΑΤΩΝΤΑΣ ΚΟΡΝΑ!!!

Για παράδειγμα, αρπάζουμε το τάμπλετ από το παιδί-το οποίο δεν έχει τηρήσει τον κανόνα που έχουμε θέσει από κοινού- με αποτέλεσμα την έκρηξή του. Ακόμα κι αν διατηρούμε την ψυχραιμία μας και δεν βάζουμε τις φωνές ή το παιδί δεν εκρήγνυται πια, δεν σημαίνει ότι η διαχείριση είναι αποτελεσματική σε βάθος χρόνου. Τα αποτελέσματα είναι ΠΡΟΣΩΡΙΝΑ.

Γιατί;

Διότι λέμε στα παιδιά τι να ΜΗΝ κάνουν, χωρίς να δίνουμε εναλλακτικές επιλογές ή μια ανακατεύθυνση στο τι μπορούν να κάνουν. Επιπλέον, όταν δρούμε τιμωρητικά, προκαλούνται δυσάρεστες συναισθηματικές αντιδράσεις και για εμάς τους ίδιους αλλά και για τα παιδιά.

Ουσιαστικά, δεν εκπαιδεύουμε τα παιδιά σε νέες δεξιότητες που δεν διαθέτουν στο ρεπερτόριό τους, αλλά τα τιμωρούμε για το γεγονός ότι δεν τις διαθέτουν.

Τι μπορούμε να κάνουμε;

Επιδεικνύουμε στα παιδιά τι μπορούν και πως μπορούν να το κάνουν αποτελεσματικά και για τα ίδια, αλλά και για εμάς.

Αυτό που θα προτείνουμε να κάνουν, για να είναι αποτελεσματικό, θα πρέπει να είναι **ΕΞΙΣΟΥ ενισχυτικό με αυτό που μόλις τερματίσαμε.**

Καλό είναι να αρχίσουμε να διαμορφώνουμε νέες επιθυμητές συμπεριφορές που θα αντικαταστήσουν τις ανεπιθύμητες, πριν ακόμα φτάσουν να γίνουν πολύ ενοχλητικές για το κοινωνικό περιβάλλον, αλλά κι αν γίνουν, η σταδιακή διαμόρφωση είναι η καλύτερη λύση σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο.

06

ΑΛΛΟ ΔΩΡΟΔΟΚΙΑ

&

ΑΛΛΟ ΕΝΙΣΧΥΣΗ

Ενίσχυση είναι κάτι που αυξάνει την πιθανότητα εκδήλωσης μιας συμπεριφοράς στο μέλλον.

Η ενίσχυση μιας επιθυμητής συμπεριφοράς που θέλουμε να βλέπουμε στο μέλλον, συνδέεται με την επιβράβευση.

Η επιβράβευση έρχεται πάντα αμέσως μετά την εκδήλωση της επιθυμητής συμπεριφοράς και η συνέπειά της είναι η αύξηση εκδήλωσης της συμπεριφοράς. Η επιβράβευση λοιπόν, έχει σκοπό να ισχυροποιήσει ό,τι καλό υπάρχει ήδη ώστε να συνεχίσουμε να το βλέπουμε και την άλλη μέρα, εβδομάδα, μήνα, χρόνο.

Η δωροδοκία είναι κάτι διαφορετικό. Δίνεται προτού εκδηλωθεί μια συμπεριφορά με *την ελπίδα* ότι θα εκδηλωθεί η επιθυμητή συμπεριφορά. Έρχεται σαν υπόσχεση και συχνά ως διαπραγμάτευση που στοχεύει στο να τερματίσει μια ανεπιθύμητη συμπεριφορά αντί ουσιαστικά να επιβραβεύσει μια επιθυμητή.

Και πράγματι, τη σταματάει, για λίγο. Μακροπρόθεσμα όμως, κάνει μεγαλύτερο κακό γιατί ενδυναμώνει τις ανεπιθύμητες συμπεριφορές.

Με άλλα λόγια, συχνά, χρησιμοποιούμε εσφαλμένα τη δωροδοκία σε στιγμές που εκδηλώνονται ανεπιθύμητες συμπεριφορές και ενδυναμώνουμε την ανεπιθύμητη συμπεριφορά χωρίς καν να το καταλαβαίνουμε!

Τι είναι ενίσχυση;

Ωχ! Βρέχει...

Ανοίγω την ομπρέλα
και είμαι στεγνή.
(τι καλά!!!!)

Από 'δω και πέρα
θα έχω πάντα μια
ομπρέλα μαζί μου!

Ο Γιάννης πήγε
να παίξει με τη
φίλη του ΑΦΟΥ
έκανε τα
μαθήματά του.

Ο Μαυώλης
άκουσε το μήνυμο
της δασκάλας του
ΑΦΟΥ έκανε την
άσκησή του.

Η Σοφία πήρε
αυτοκόλλητο ΑΦΟΥ
μάζεψε τα παιχνίδια
της από το πάτωμα.

Τι είναι δωροδοκία;

Την επόμενη φορά θα γκρινιάξει περισσότερο προκειμένου να πάρει αυτό που θέλει. Και κάθε φορά θα γκρινιάζει όλο και περισσότερο κι αν εσύ υπαναχωρείς θα του μαθαίνεις πως με λίγη παραπάνω γκρίνια θα γίνεται τελικά το δικό του.

Σκέψου, αν ήθελες να ανακαινίσεις το σπίτι σου και ο εργολάβος σου έλεγε «θα πληρωθώ προκαταβολικά και θα έρθω την επόμενη εβδομάδα να αρχίσω», τι θα έκανες; Θα του έδινες τα χρήματα; Όχι δα! Θα του έλεγες πρώτα να σου κάνει τη δουλειά κι έπειτα θα πληρωθεί και με το παραπάνω!

Έτσι ακριβώς πρέπει να λειτουργεί και η ενίσχυση. Πρώτα έρχεται η επιθυμητή συμπεριφορά και κατόπιν η επιθυμητή επιβράβευση.

Εξάλειψη και αντικατάσταση

Αυτό που πρέπει να κάνουμε εμείς είναι να ενισχύουμε μόνο τις επιθυμητές συμπεριφορές και να μη δίνουμε καμία, μα καμία, σημασία στις ανεπιθύμητες – ούτε καν το βλέμμα μας (γιατί είναι κι αυτό μέσο ενίσχυσης).

Προσοχή!

**Εξάλειψη χωρίς
εναλλακτική δράση
αποτελεί τιμωρία!!!**

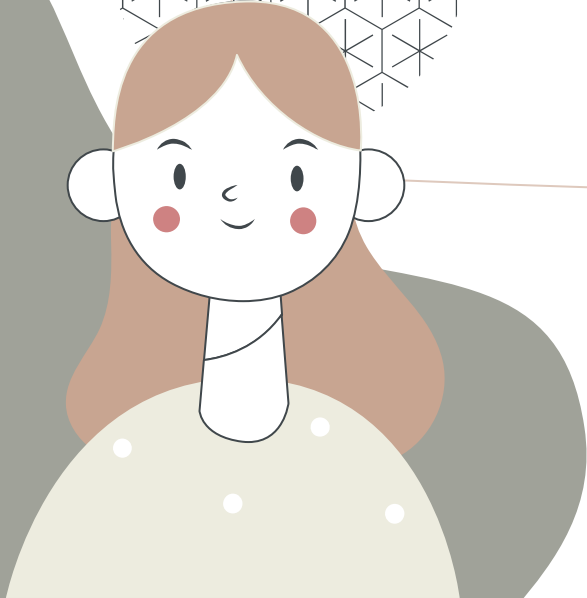
Συχνά λέμε: "η θετική ενίσχυση δεν πιάνει πάντα", "έχω δοκιμάσει την ενίσχυση/ επιβράβευση και τα πράγματα έγιναν χειρότερα".

Γιατί όμως;

Γιατί αυτό που κάνει τη διαφορά είναι οι συνθήκες κάτω από την οποίες παρέχουμε το ενισχυτικό ερέθισμα ή γεγονός.

07

**ΤΙ ΠΑΕΙ ΣΤΡΑΒΑ ΜΕ ΤΗΝ
ΕΝΙΣΧΥΣΗ**

Τη χρησιμοποιούμε λάθος!

Ενισχύουμε (δωροδοκούμε ή τιμωρούμε) με βάση το δικό μας ιστορικό ενίσχυσης. Δηλαδή, με βάση τα προσωπικά μας βιώματα, το πώς έχουμε ενισχυθεί ή τιμωρηθεί από τους δικούς μας γονείς ή δασκάλους. Τις περισσότερες φορές, έχουμε αποδεχθεί ως αποτελεσματικούς τους τρόπους αυτών των ατόμων, τους έχουμε ενστερνιστεί και τους έχουμε ενσωματώσει στις δικές μας εκπαιδευτικές τεχνικές.

**Σύντομο
κουίζ**

Ποιος θα κερδίσει;

**ΜΙΑ ΟΜΑΔΑ ΜΕ
ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ ΠΟΥ
ΕΦΑΡΜΟΖΟΥΝ ΘΕΤΙΚΗ
ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΙΣ
ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΑΒΑ 5
ΩΡΕΣ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ.**

**ΜΙΑ ΓΙΑΓΙΑ ΠΟΥ
ΔΙΝΕΙ ΣΝΑΚ ΚΑΙ
ΓΛΥΚΑ ΣΕ ΤΥΧΑΙΕΣ
ΣΤΙΓΜΕΣ.**

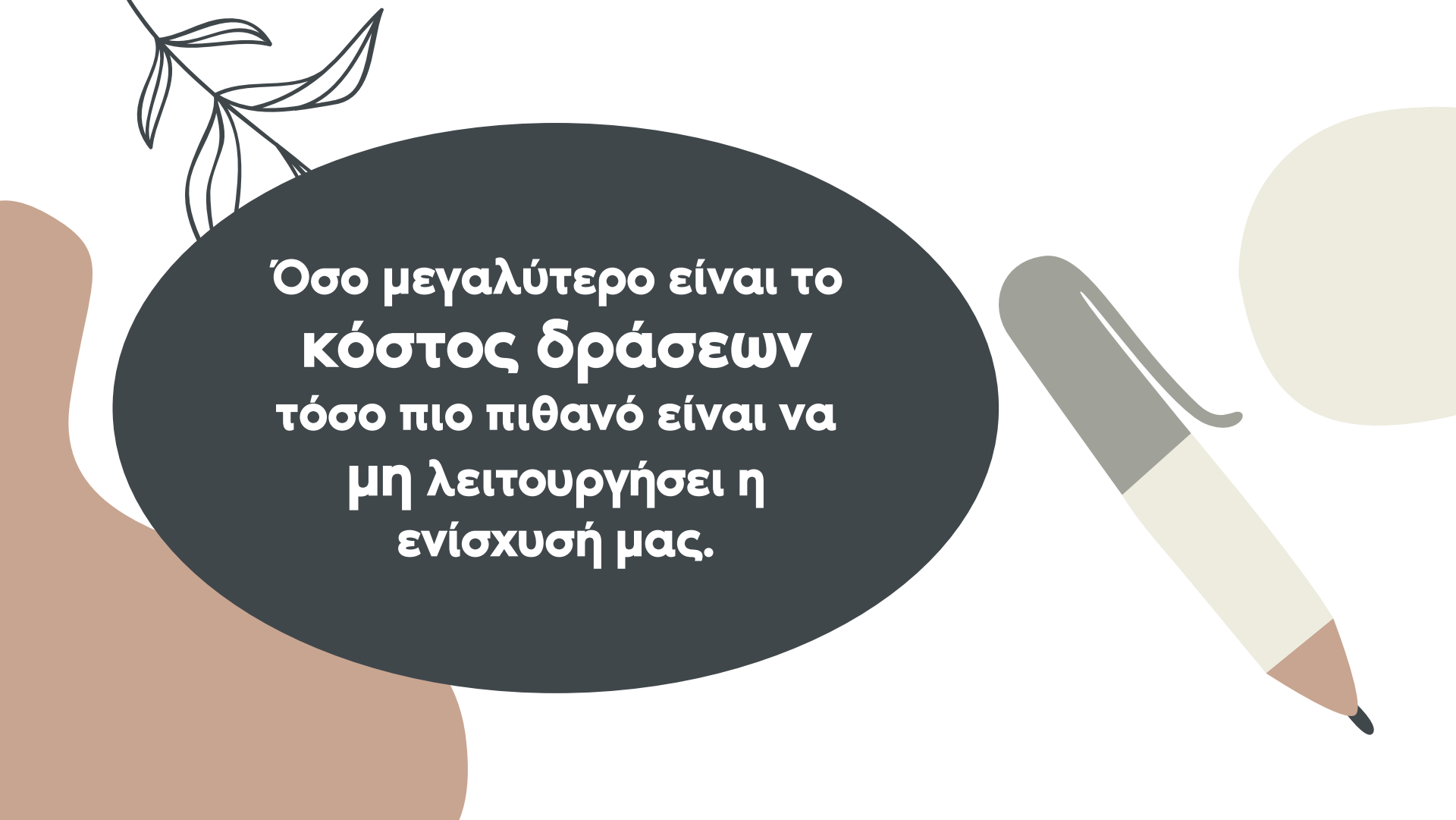

Προσοχή στα συμβόλαια!!!

Όταν λες «*κάνε την άσκηση για να δεις youtube ή για να βγεις διάλειμμα*», ουσιαστικά, κάνεις μια συμφωνία. Δίνεις στον μαθητή την επιλογή και ουσιαστικά τον δωροδοκείς για να κάνει κάτι.

Η ενίσχυση, όμως, πρέπει να έρχεται μόνο αφότου έχει εκδηλωθεί η επιθυμητή συμπεριφορά.

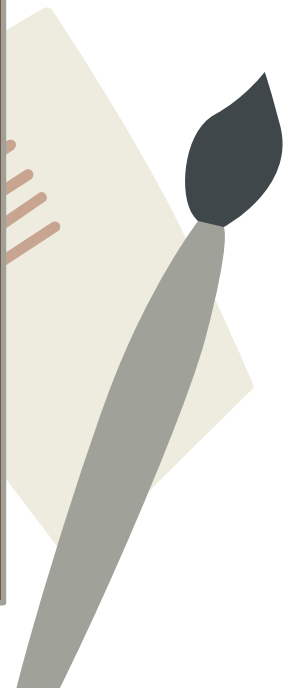
Επίσης, όταν λες «*κάνε την άσκηση γιατί δε θα δεις youtube ή δε θα βγεις διάλειμμα*» ουσιαστικά, εμμέσως, απειλεις τον μαθητή. Η απειλή ισοδυναμεί με τιμωρία.

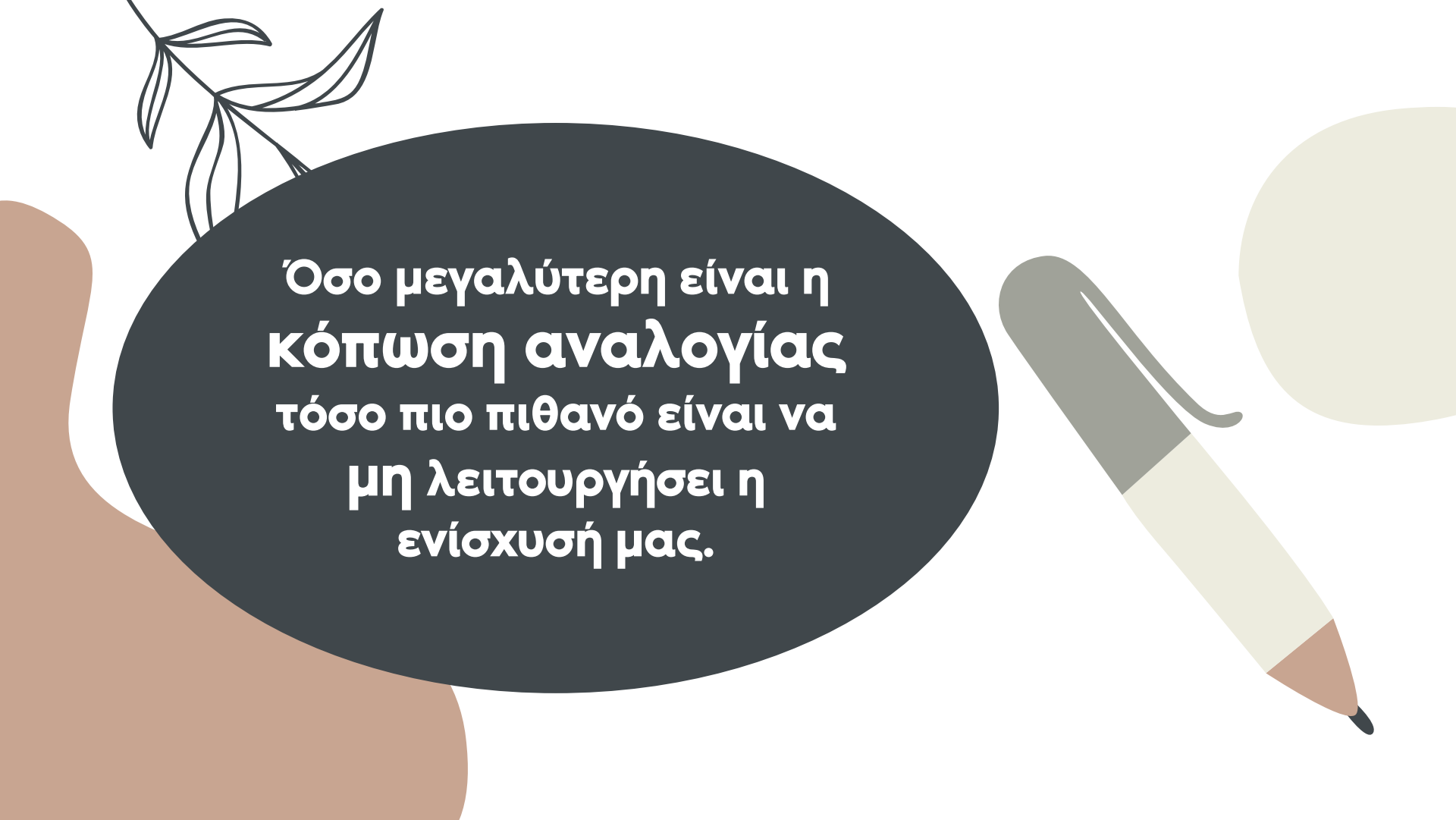

**Όσο μεγαλύτερο είναι το
κόστος δράσεων
τόσο πιο πιθανό είναι να
μη λειτουργήσει η
ενίσχυσή μας.**

Η προσπάθεια και ο κόπος που πρέπει ο μαθητής να καταβάλει προκειμένου να ολοκληρώσει τις εργασίες είναι το λεγόμενο κόστος δράσεων.

Όταν προετοιμάζουμε τις εργασίες που θα αναθέσουμε στον μαθητή, πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη τον όγκο, τη διάρκεια που απαιτείται για να ολοκληρωθούν και τη δυσκολία τους. Όταν οι εργασίες είναι πολλές ή απαιτείται πολλή ώρα μέχρι να ολοκληρωθούν και να οδηγήσουν στον τελικό ενισχυτή ή είναι δύσκολες για το επίπεδο του μαθητή, το πιο πιθανό είναι ο μαθητής να αποθαρρυνθεί και να εγκαταλείψει την προσπάθεια.

**Όσο μεγαλύτερη είναι η
κόπωση αναλογίας
τόσο πιο πιθανό είναι να
μη λειτουργήσει η
ενίσχυσή μας.**

Η διάρκεια μιας δράσης για να ολοκληρωθεί και να οδηγήσει στην ενίσχυση ονομάζεται κόπωση αναλογίας.

Όταν ο μαθητής χρειάζεται να λύσει 12 προβλήματα στα μαθηματικά ή να περιμένει το τέλος της ημέρας για να λάβει κάποια ενίσχυση, είναι πιθανό να εγκαταλείψει την προσπάθεια μετά από λίγο.

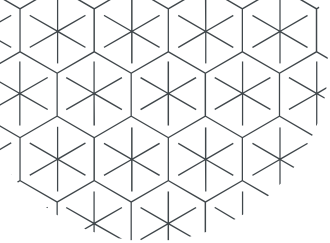
Οι σύντομες δραστηριότητες που ακολουθούνται από μικρό διάλειμμα «χτίζουν» πιο αποτελεσματικές συμπεριφορές.

08

**ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΗΣΕ
ΣΤΟΧΕΥΜΕΝΑ ΤΗΝ
ΕΠΙΒΡΑΒΕΥΣΗ**

Τρία είναι τα βασικά στοιχεία μιας αποτελεσματικής επιβράβευσης:

- ➔ Να είναι άμεση**
- ➔ Να είναι συγκεκριμένη**
- ➔ Να είναι στοχευμένη**

Άμεση σημαίνει ότι πρέπει να παρέχεται κατευθείαν με το που εκδηλώνεται η επιθυμητή συμπεριφορά.

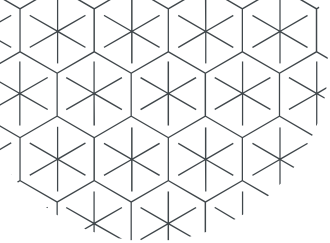
Σύνδεση της συμπεριφοράς με την επιβράβευση ώστε να γίνεται συγκεκριμένη.

Παρέχοντας επιπλέον εξήγηση *γιατί* ήταν καλή η συμπεριφορά, η επιβράβευση γίνεται στοχευμένη.

09

ΓΙΝΕ ΕΣΥ ΕΝΙΣΧΥΤΗΣ

Στην κοινωνία των ανθρώπων ο έπαινος και η προσοχή είναι οι δύο μεγαλύτεροι ενισχυτές για όλους.

Οι λιχουδιές, τα αυτοκόλλητα, η πρόσβαση στο tablet, είναι όλα πολύ ενισχυτικά επακόλουθα, αλλά είναι ενισχυτές που σταδιακά μπορεί να χάσουν την επιρροή τους (την ενισχυτική τους δύναμη). Δύο από τους ενισχυτές που δε χάνουν ποτέ την ενισχυτική τους δύναμη είναι η προσοχή και ο έπαινος. Άλλοι τέτοιοι ενισχυτές, που τους ονομάζουμε ενισχυτές γενικής αποτελεσματικότητας, είναι τα χρήματα και το ___.

Πώς;

Πρώτα απ' όλα χρειάζεται να εντοπίσεις ποια πράγματα λειτουργούν πολύ ενισχυτικά για τον μαθητή. Κατόπιν, χρειάζεται να γίνει η συσχέτισή σου με άλλους υλικούς ενισχυτές, όπως αυτοκόλλητα, μικρά σνακ, τραγούδια, κτλ., τα οποία λειτουργούν ήδη ενισχυτικά για τον μαθητή. Αυτό σημαίνει ότι θα γίνεις *κι εσύ* κάτι που ο μαθητής απολαμβάνει να έχει πρόσβαση.

Κι επειδή *εσύ* του δίνεις πρόσβαση και σε όλα τα άλλα πράγματα που επιθυμεί πολύ, δε θα χάσεις την αποτελεσματικότητά σου ως ενισχυτής ή αλλιώς, δε θα χάσεις την *ενισχυτική σου δύναμη*.

Με το να αποτελείς αναπόσπαστο κομμάτι του χώρου ακόμα κι αν δεν είναι μόνο δική σου η τάξη που υποδέχεσαι τους μαθητές. Χρειάζεται να αποτελείς μέρος της ημέρας τους, μέλος της ομάδας τους, κομμάτι του προγράμματός τους. Κι όταν έχεις καταφέρει να το κάνεις αυτό, έχεις ήδη διανύσει τη μεγαλύτερη απόσταση για να φτάσεις να γίνεις εσύ ο ενισχυτής τους. Πρέπει επίσης, να οργανώνεις τη διδασκαλία σου και το εποπτικό υλικό σου με βάση τις ανάγκες του καθενός.

Πρέπει να παρακινείς και να υποστηρίζεις τους μαθητές για να καταφέρνουν να ολοκληρώνουν τις εργασίες τους. Να είναι δελεαστικές και να ενίοτε υπάρχει το κομμάτι της «αγωνίας» με κουίζ και διαγωνισμούς με έπαθλα. Πρέπει να δείχνεις γνήσιο ενδιαφέρον γι' αυτούς και να κάνεις το μάθημα ευχάριστο. Τότε θα έχεις γίνει ο ίδιος ένας ενισχυτής και μάλιστα πολύ ισχυρός ώστε πλέον δε θα χρειάζεσαι σνακ, λιχουδιές και αυτοκόλλητα ή πίνακες επιβράβευσης για να ενισχύσεις τους μαθητές.

Οι μαθητές ενισχύονται πλέον από το γεγονός ότι ανήκουν σε μια ομάδα που περνάει καλά και επιπλέον επιτυγχάνει μέσα σε αυτήν. Όταν υπάρχουν εσύ μέσα στην τάξη, βρίσκονται σε ένα πλαίσιο που συμβαίνουν όμορφα πράγματα που προκαλείς ΕΣΥ.

Κι όταν έχει πια γίνει η τάξη ένα πολύ ενισχυτικό περιβάλλον, σκέψου τι συμβαίνει στην περίπτωση που ο μαθητής επιδείξει μια ανεπιθύμητη συμπεριφορά και χρειάζεται να απομακρυνθεί από το πλαίσιο αυτό ή του στερηθεί η προσοχή από μέρους σου.

Πρέπει, με άλλα λόγια, η τάξη να γίνει “time -in” προκειμένου να λειτουργήσει κάποια στιγμή και ως “time-out”.

Είναι σημαντικό να αφήσουμε τον μαθητή να έρθει σε εμάς και όχι να μας βλέπει σαν «απειλή». Αυτό μπορεί να επιτευχθεί με το να του δίνουμε στην αρχή πολύ εύκολες και σύντομες δραστηριότητες που να τις βρίσκει διασκεδαστικές. Με την ολοκλήρωσή τους, του δίνουμε πρόσβαση σε κάποιον υλικό ενισχυτή και ταυτόχρονα του χαμογελάμε και τον επαινούμε. Τη στιγμή που γίνεται αυτό, πραγματοποιείται και η συσχέτιση, δηλαδή η σύνδεσή μας με ένα πολύ θετικό ερέθισμα. Σταδιακά, δίνουμε ολοένα και πιο απαιτητικές δραστηριότητες και ασκήσεις στον μαθητή μας και συνεχίζουμε την ίδια διαδικασία ενίσχυσης.

10

**ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙ
ΠΡΟΒΛΗΜΑ;**

Μια συμπεριφορά θεωρείται ότι είναι ανεπιθύμητη και αποτελεί πρόβλημα όταν εμπίπτει έστω σε μία από τις παρακάτω περιπτώσεις:

➔ Παρακωλύει τη μάθηση. Ο μαθητής αδυνατεί να παρακολουθήσει το μάθημα, δε μπορεί να προοδεύσει και ενδεχομένως παρακωλύει και τη μάθηση των υπολοίπων.

➔ Ο μαθητής αυτοτραυματίζεται ή μπορεί να προκαλέσει χτυπήματα στους υπόλοιπους. Η συμπεριφορά γίνεται παραβατική ή επικίνδυνη. Η συμπεριφορά του προκαλεί καταστροφές στο περιβάλλον που εκδηλώνεται.

➔ Η συμπεριφορά περιθωριοποιεί ή αποκλείει το άτομο από την κοινωνική ζωή.

Γιατί αποτελεί πρόβλημα;

Αν μια συμπεριφορά δεν εμπίπτει στις παραπάνω περιπτώσεις, πρέπει να αναρωτηθούμε *γιατί* αποτελεί πρόβλημα;

Πολύ συχνά, οι ειδικοί καλούνται να παρέμβουν για συμπεριφορές που θα λέγαμε ότι βρίσκονται στη «γκρι ζώνη», δηλαδή μπορεί να διακόπτουν τη ροή του μαθήματος, να είναι ενοχλητικές για τους γύρω ή απλά να μας φαίνονται παράδοξες. Αυτό δεν τις καθιστά προβληματικές.

Τι μπορεί να συμβαίνει;

Πρόκειται για μηχανισμούς αυτορρύθμισης ή για στρατηγικές που έχει αναπτύξει το ίδιο το άτομο προκειμένου να διατηρήσει την προσοχή του ή να διαχειριστεί ένα ερέθισμα ή μια ξαφνική αλλαγή στο περιβάλλον του.

Βαριέται!

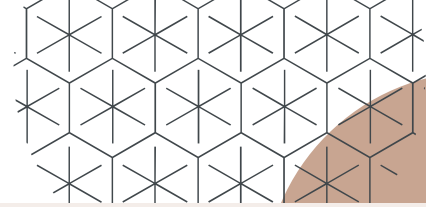
Ο μαθητής ίσως να βρίσκεται σε υπερδιέγερση ή υποδιέγερση και να αναζητά έναν τρόπο να ικανοποιήσει μια αισθητηριακή του ανάγκη

Γιατί ABA ;

Ο συμπεριφορισμός είναι αποτελεσματικός σε μικρά παιδιά, σε άτομα με χαμηλό δείκτη νοημοσύνης ή αναπτυξιακές διαταραχές που δεν καθίσταται εφικτή η ψυχανάλυση.

Πρόκειται για εφαρμοσμένη επιστήμη με συγκεκριμένη μεθοδολογία και με μετρήσιμα αποτελέσματα.

Τι είναι η ABA

Η Εφαρμοσμένη Ανάλυση Συμπεριφοράς (Applied Behaviour Analysis) είναι η επιστήμη της συμπεριφοράς και βασίζεται στη φιλοσοφία του θετικού συμπεριφορισμού. Ο συμπεριφορισμός αποτελεί ένα από τα κύρια ρεύματα της ψυχολογίας.

Στόχοι της είναι:

- Η παρατήρηση και η μελέτη της συμπεριφοράς και του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο αυτή εκδηλώνεται.
- Η αξιοποίηση συγκεκριμένων μεθόδων και τεχνικών που προκύπτουν από το θεωρητικό πλαίσιο των αρχών του συμπεριφορισμού.
- Η αξιοποίηση των ευρημάτων της έρευνάς της με σκοπό να παρέμβει αποτελεσματικά και να βελτιώσει τις ζωές των ανθρώπων.
- Η διαμόρφωση λειτουργικότερων συμπεριφορών για το άτομο.

Τι δεν είναι η ΑΒΑ

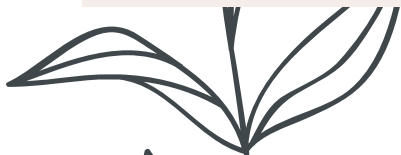
- **Θεραπεία για τον αυτισμό.**
- **Μέθοδος εκπαίδευσης για άτομα στο Φάσμα.**
- **Μέθοδος εκπαίδευσης που δε λαμβάνει υπόψη τα συναισθήματα του εκπαιδευόμενου και τον κάνει να λειτουργεί σαν ρομπότ.**
- **Μέθοδος εκπαίδευσης που βασίζεται στη δωροδοκία.**
- **Μέθοδος εκπαίδευσης που βασίζεται στην τιμωρία.**
- **Ασχολείται μόνο με προβληματικές συμπεριφορές.**

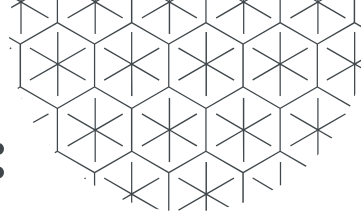
Στόχος της ΕΑΣ (ΑΒΑ)

Πολλοί αναφέρουν την ΑΒΑ ως «θεραπεία της συμπεριφοράς».

Στην πραγματικότητα όμως, η ΑΒΑ, ως προσέγγιση, δεν αντιλαμβάνεται το άτομο ως άρρωστο και δε στοχεύει στο να αλλάξει το άτομο, να το «θεραπεύσει». Να πάψει να είναι αυτό που είναι. Στοχεύει στο να διαμορφώσει τις κατάλληλες συνθήκες μέσα στις οποίες θα εκπαιδεύσει το άτομο σε νέες δεξιότητες και συμπεριφορές με τον τρόπο που μπορεί να μάθει.

Συμπεριφορές που μπορούμε να κάνουμε διαμόρφωση στην τάξη :

- 01** Να δώσουμε κίνητρα
- 02** Να διδάξουμε κοινωνικές δεξιότητες
- 03** Να αναπτύξουμε λεκτική συμπεριφορά
- 04** Να βοηθήσουμε στη δυσκολία στις μεταβάσεις
- 05** Να διαχειριστούμε πιο λειτουργικά τις στερεοτυπίες
- 06** Να αντικαταστήσουμε ανεπιθύμητες συμπεριφορές με επιθυμητές
- 07** Να διδάξουμε την αυτόνομη εργασία και διαβίωση

Για μια ολοκληρωμένη εκτίμηση της συμπεριφοράς-στόχου (λειτουργική ανάλυση συμπεριφοράς) και την δόμηση της παρέμβασης ακολουθούνται τα εξής βήματα:

1. Ανασκόπηση των συνολικών αναγκών του ατόμου και εκτίμηση της συμπεριφοράς στόχου.
2. Επιλογή μεθοδολογίας για την αξιολόγηση της συμπεριφοράς στόχου πριν και μετά την παρέμβαση.
3. Ορισμός και ποσοτικοποίηση της συμπεριφοράς στόχου.
4. Αξιολόγηση προόδου - Επανεξέταση (follow-up) μετά το πέρας της παρέμβασης.

Οι δείκτες ή τα κριτήρια της αποτελεσματικότητας ορίζονται εκ των προτέρων, ώστε να είναι σαφώς προσδιορισμένοι οι στόχοι της παρέμβασης και είναι κοινοί για τους εμπλεκόμενους.

Η ΑΒΑ δεν προσφέρει μια μαγική λύση για όλες τις ανεπιθύμητες συμπεριφορές. Δεν υπάρχει για να λύσει όλα τα προβλήματα και να αλλάξει την προσωπικότητα του ατόμου.

Χρειάζεται να διαμορφώσουμε το περιβάλλον του εκπαιδευόμενου και να προσαρμόσουμε ανάλογα και τη δική μας συμπεριφορά.

Χρειάζεται χρόνο και υπομονή και φυσικά, κατάρτιση.

Ευχαριστώ

ΣΟΦΙΑ Κ. ΜΠΑΔΗΛΑ
ΦΙΛΟΛΟΓΟΣ ΕΑΕ
ΚΕΔΑΣΥ ΒΟΙΩΤΙΑΣ